

זכויות יוצרים בתחום העיצוב

אחת מהסוגיות הקשורות לתחום זכויות היוצרים נוגעת לתחום העיצוב, ובין היתר במסגרת עיצוב הבית (אדריכלות), עיצוב אתרי אינטרנט ומשחקי מחשב, ועוד תחומים שונים

ויבהר בהקשר זה, כי הגנת זכויות יוצרים אינה חלה בכל הנוגע לעיצוב מוצר הנועד לשימוש תעשייתי, כאשר עיצובים אלו זכאים להגנה כ"מדגם", ולא דווקא מטעם חוק זכויות יוצרים.

ייחודו של תחום העיצוב בהקשר זה הוא בכך שבמרבית המקרים, ומשעה שהמעצב והלקוח מחליטים בדבר כינון קשרי עבודה ביניהם, המעצב מציג בפני הלקוח מספר אפשרויות עיצוב שונות (מה שמכונה בעגה המקצועית "סקיצות"), אשר מתוכם הלקוח בוחר את העיצוב הקולע ביותר לטעמו האישי.

השאלה העולה מכך ביחס לתחום זכויות היוצרים, ומשעה שהמעצב והלקוח חתמו על הסכם עבודה ביניהם, היא למי נתונות זכויות היוצרים ביצירה עצמה, וכן בשאר הסקיצות, אשר לא נבחרו על ידי הלקוח בסופו של דבר.

מאחר ובמקרים רבים, המעצב או הלקוח עשויים לעשות שימוש מאוחר יותר בסקיצות אלו, מדובר בשאלה בעלת חשיבות רבה, אשר עשויה למנוע עוגמת נפש רבה וסכסוך משפטי מיותר.

למי נתונות זכויות היוצרים על יצירה עיצובית – ליוצר או ללקוח?

במדינת ישראל, מכיר בעובדה חוק זכויות יוצרים 2007, המבקש להסדיר את סוגיית זכויות היוצרים שלכל יצירה מקורית, מבין אלו המוכרות בחוק, קיימות זכויות יוצרים הנתונות מלכתחילה בידיו של היוצר המקורי, וזאת באופן אוטומטי. כמו כן, היוצר מוגדר גם כבעל "זכות מוסרית" בלעדית על יצירתו, וזאת מתוקף היותו היוצר.

עם זאת, ובניגוד לזכות המוסרית, הנתונה בידו של היוצר ולא ניתנת להעברה, הרי שזכויות יוצרים, ככל ניתנות למכירה, השכרה, או מסירה ללא תמורה, הכל בהתאם לרצונו של היוצר, סוג אחר של קניין רוחני המקורי, המחזיק כאמור בזכויות היוצרים מלכתחילה. העברה של זכויות יוצרים על יצירה מקורית ניתנת להיעשות בין היתר באמצעות חתימה על חוזה משפטי, המסדיר את העברת הזכויות.

לאור האמור, ובתשובה לשאלה שבכותרת – זהותו של המחזיק בזכויות היוצרים על היצירה העיצובית נקבעת בהתאם להחלטת הלקוח והיוצר, וזאת במסגרת חוזה העבודה ביניהם. יצוין, כי במרביתם המוחלט של המקרים, ויחד עם רכישת היצירה עצמה, הלקוח רוכש גם את זכויות היוצרים על היצירה עצמה, וכן את הזכויות על הסקיצות השונות שהוצגו בפניו, אשר גובשו במהלך העבודה. במקרים אלו, הלקוח מחזיק בזכויות היוצרים, ומשכך היוצר המקורי אינו רשאי לעשות שימוש מסחרי בסקיצות אלו ללא אישורו של הלקוח.

ומה במידה וחווה העבודה אינו מעביר את זכויות היוצרים לידי הלקוח?

במידה וחווה העבודה לא מבהיר במפורש כי זכויות היוצרים על העבודה מועברות לידיו של הלקוח, הרי שאלו עודן נתונות בידיו של היוצר המקורי, אשר רשאי לבצע שימוש עתידי ביצירה ובסקיצות, ולרבות שימוש מסחרי נוסף. כמו כן, היוצר רשאי לקבוע את אופן השימוש של הלקוח ביצירה, וזאת בהתאם לתנאי החוזה שנחתם בין השניים.

חשוב גם לזכור, כי לשאלת זהותו של המחזיק בזכויות היוצרים ישנה גם חשיבות עליונה במידה והלקוח בוחר, בשלב מאוחר יותר, להעביר את היצירה המקורית לידיו של מעצב אחר, אשר מתבקש להכניס בה שינויים. ככלל, ולמעט מקרים חריגים ביותר, כל עוד הלקוח מחזיק בזכויות היוצרים על היצירה, הרי שהוא חופשי לעשות בה כרצונו, וכמעט ללא כל סייג, ולרבות שינויי צורה ועיצוב המשנים את אופייה של היצירה באופן מהותי.

לעומת זאת, וכל עוד זכויות היוצרים נתונות בידיו של היוצר המקורי, דהיינו המעצב, הרי שכל שינוי ביצירה, מכל סוג שהוא, נדרש בראש ובראשונה להיות מאושר על ידו, וטרם ביצוע השינוי.

במידה והלקוח בוחר לעשות שינוי שכזה, ללא הסכמתו של המעצב, הרי שהוא חושף עצמו לתביעה משפטית בגין הפרת זכויות יוצרים, ולתשלום פיצויים כספיים גבוהים.